

767-768 OPUSCULUM QUINQUAGESIMUM. INSTITUTIO MONIALIS. AD BLANCAM EX COMITISSA SANCTIMONIALEM.

ARGUMENTUM.

Blancam nobilissimam feminam, quae divitiis, liberis et charissimis rebus quibusque relictis, in monasterium Deo servitura secesserat, prudentissimis praeceptis et salutaribus monitis instruit, quid fugiendum ei sit, quid appetendum, quasi digito commonstrans. Ac primum quidem rudem adhuc et inexpertem spiritualium certaminum bellatricem, tanquam telo acerrimo, praemunit; dum eam hortatur ut paupertatem et angustias et tribulationes, quae Deo militantibus perferendae sunt, fortiter excipiat; et ita sibi persuadeat Deo dilectos variis in hoc mundo turbinibus tantisper exagitari, donec in felicissimae patriae portum ingressi, aeterna tranquillitate fruantur. Tum vero eandem ad perfectiorem statum perducere cupiens, ad Deum amandum tota mentis contentione invitat. Deinde ad praecavendas daemonis insidias, mortis contemplationis ei clypeum demonstrat. Adhuc validioribus armis eam induit, dum extremi iudicii imaginem ex sacrae Scripturae penetralibus depromptam ante oculos proponit, et ut assidue meditetur, inflamat. Postremo, timoris praesidio satis et abunde vallatam ratus, per amoris viam rursus in patriam reducit ad felicitatem illius sempiternae contemplationis, quam nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit.

BLANCAE olim comitissae, nunc coelesti Sponso conjunctae, PETRUS peccator monachus jubilum cordis in Spiritu sancto.

[INSTITUTIO MONIALIS.]

CAPUT PRIMUM. *Blancam angustias et paupertatem fortiter excipere hortatur.*

Ad regales nuptias epulaturus accedo, thalamos auro gemmisque radiantibus adornatos videre desidero; nuptialibus saginari dapibus avidissime concupisco. Undique igitur mystica deferantur xenia; prophetica simul et apostolica non desint tam excellentibus nuptiis ornamenta. Evangelicus itaque noster Isaias jam procedat ad medium, et munificus exhibeat quod paravit, ornatum videlicet calceamentorum, lunulas, torques atque monilia, armillas et mitras, discriminaria et periscelidas, murenulas et olfactoriola, inaures et annulos et gemmas in fronte pendentes, mutatoria et pallia et linteamina, acus et specula et sindones, vittas atque theristra. Haec igitur omnia spiritualibus conferenda sunt nuptiis, ac novae sponsae diligenter aptanda, quo veri Sponsi placere possit obtutibus. His nimirum infulis venustata, hac ornamentorum erat varietate composita regina illa, quam Psalmista contemplatus, aiebat: «Astitit regina a dextris tuis in vestitu deaurato, circumamicta varietate (**Psal. XLIV**).» Nuptiae factae sunt in Cana Galileae: et sicut Evangelista testatur, vocatus est Jesus ad nuptias cum discipulis suis (**Joan. II**); sed tanquam pronubus, non ut sponsus; quasi

pransurus, non ut nupturus. Istaе vero nuptiae tanto illas privilegio superant, ut hic Jesus jure credatur non amicus esse, sed sponsus. Et quoniam qui adhaeret Domino (**I Cor. VI**) unus spiritus est, sponsus iste non modo sponsae jungitur, sed unitur, atque ex hac copula non corruptio nascitur, sed integritatis potius clausula reparatur. Illic Jesus aquam convertit in vinum; hic idem Jesus et vinum semetipsum fecit et cibum. Cibum videlicet, quia ipse est panis vivus qui de coelo descendit (**Joan. VI**); vinum vero quod laetificat cor hominis (**Psal. CV**); Spiritus ejus est de quo iterum dicit: «Poculum tuum inebrians, **769** quam praeclarum est!» (**Psal. XXII.**) Spiritus enim Dei hominum montes inebriat, ut, tanquam a suis sensibus alienati, divitias hujus mundi, honores et gloriam respuant, ad subeunda vero pro Deo quaeque dura vel aspera flammantibus desideriiis inardescant. Hoc musto deebriati fuerant quibus Judaei vere dementes ac furiosi dicebant: «Musto pleni sunt isti (**Act. II**).» Hoc musto plenus erat vir ille de filiis prophetarum, quem ad ungendum Hieu regem miserat Eliseus, de quo dixerunt vesane sapientes ad eum: «Quid venit insanus iste ad te?» (**IV Reg. IX.**) Quid autem mirum si hi, qui puri sunt homines, cum Spiritu divino replentur, ab hujus mundi sapientibus, atque ideo vere desipientibus, judicentur insani? cum et ipse qui magister est angelorum dictus sit habuisse daemonium (**Joan. VIII.**); imo, ut Marcus evangelista testatur, aestimatus sit etiam fuisse phreneticus. «Venit, inquit, domum, et convenit iterum turba, ita ut non posset nec panem manducare; et cum audissent sui, exierunt tenere eum: dicebant enim, quoniam in furorem versus est (**Marc. III**).» Hanc sancti Spiritus ebrietatem et tu, o venerabilis domina, sana mente conceperas cum saeculum relinquere decrevisti: et, velut columbae simplicis alas

excutiens, ad innocentium atque simplicium nidulum convolasti, tunc dicens; «Quis dabit mihi pennas sicut columbae, et volabo, et requiescam?» (**Psal. LIV.**) Nunc etiam secure decantans: «Ecce elongavi fugiens, et mansi in solitudine, exspectans eum, qui me salvam faciat a pusillanimitate spiritus, et tempestate (**Psal. LIV.**)» Haec te nimirum ebrietas impulit ampla satis atque uberrimis fecunda proventibus jura contemnere, munita turrium atque castrorum propugnacula declinare, dulcium propinquorum necessitudinem ac vernaculorum affectus abjicere, quodque horum omnium permaximum est, unicum filium, eumque ephebum adhuc atque impuberem, sine conjugalis solatio foederis abdicare, et, quae constipatis vallata clientum cuneis solebas incedere, jam didicisti in angulo monasterii cum pauperibus Spiritus sancti mulieribus humiliter residere. Haec te sobria, ut ita loquar, ebrietas docuit ut pro carbasinis lanea, pro purpureis atque nitidulis pulla ac despicabilia eligeres indumenta. Haec te persuasit ebrietas ut siligineas pollines ac fercula dapibus referta postponeres, atque ad librae pensilem te mensuram panis cibarii cohiberes. Haec te plane perita et pudica ebrietas incitavit ut, cum primo adolescentiae flore frueris, viro obeunte relictam, non tam claris tamque magnificis procis annueres, non, ut omnia videbantur hortari, thalamos iterares; sed, soli jam Christo victuram, mundo te mortuam exhiberes. Enimvero, tanquam perita negotiatrix nundinis intenta venalibus, projecisti mundum, ut acquirereres coelum; praevenisti mortem, ut sententiam mortis evaderes; elegisti pauperiem, ut divitiarum non pereuntium copiam possideres.

770 CAPUT II. *Quod aliquando justi ab injustis idcirco permittuntur affligi, ut statuam ad Deum vel ex necessitate converti.*

Atqui, ut mirabilior tua videatur esse conversio, non te mundus a se repulit, sed solus ardor divini Spiritus incitavit. Enimvero, sicut providentia divina disposuit ad educendum de Aegypto Israeliticum populum (**Exod. III**), tunc est Moyses missus, cum jam Pharaon ad opprimendum illum duris operibus fuerat excitatus, quatenus Israelitarum mentes Aegypto deformiter inhaerentes, alius dum vocaret, quasi traheret; alius velut impelleret, dum saeviret, ut dum plebs in servitio turpiter figitur, vel malis impulsa, vel bonis provocata moveatur. Hoc etiam in populo Dei frequentius agitur, cum, praedicatis coelestibus praemiis, saevire in electos reprobi permittuntur; ut si, vocati, ad terram promissionis, exire negligimus, pressuris saltem saevientibus impellamur. Atque haec Aegyptus, vita videlicet praesens, quae nos oppressit blandiens, adjuvet premens; quatenus, quae, dum foveret, iugo nos servitutis attriverat, libertatis viam, dum affligit, ostendat. Haec itaque causa est quod ab injustis justi sinuntur affligi, ut, dum futura audiunt bona quae diligunt, patiantur etiam mala praesentia quae perhorrescunt, atque ad faciliorem exitum, dum amor provocat, cruciatus impellat. Tibi autem cum vitae hujus undique prosperitas arrideret, non te mundus, qui blandiebatur, impulit; sed speciosus forma prae filiis hominum (**Psal. XLIV**) Christus ad suae dotationis amplerum per afflatum sancti Spiritus provocavit: «Surge, inquit, amica mea, sponsa mea, et veni:

columba mea in foraminibus petrae, in caverna maceriae: ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis: vox enim tua dulcis, et facies tua decora (**Cant. II**).» Anima quippe sancta jure Christi amica et sponsa vocatur, quia illi per fidem dilectionemque conjungitur. Sed haec sponsa quasi adhuc jacet, dum in mundanis actionibus implicatur; tunc surgit, cum ad procinctum divinae servitutis erigitur. Ac si dicat: Quae in saecularis vitae mollitie jaces, jam surge, atque ad familiare contubernium meae contemplationis erigere. «Columba mea in foraminibus petrae.» Si, juxta Apostolum, petra Christus est (**I Cor. X**), foramina petrae vulnera sunt Redemptoris, quae profecto non casu quinque sunt, lanceae scilicet et clavorum; sed quia nos fuimus quinque sensuum vulneribus sauciati, per has quinque plagas saluti sumus perpetuae restituti. Istae siquidem portae erant per quas die Sabbati propheta, ne inferrentur onera gravia, prohibebat. In his ergo foraminibus Dei columba consistit, quia sancta quaelibet anima totam propriae salutis spem in sui Redemptoris passione constituit. Ibi velut ab accipitris incursu defenditur, quia a cunctis malignorum spirituum insidiis custoditur. Ibi plane nidificat, quia illic fetus bonorum operum coacervat. De hac petra per Psalmistam dicitur: «Montes excelsi cervis, petra refugium **771** herinaceis (**Psal. CIII**).» Quid enim hoc loco per montes, nisi altae Scripturarum intelligendae sunt profunditates? Hi nimirum qui jam dare contemplationis saltus noverunt, altos sententiarum divinarum vertices quasi cacumina montana conscendunt. Ad quae profecto cacumina quia infirmi pertingere nequeunt, recte illic subditur: «Petra refugium herinaceis.» Quia videlicet invalidos quosque non intelligentia sublimis exercet, sed sola in Christo fides humiliter continet. Quod autem illic

additur: «In caverna maceriae;» solent ex lapidibus maceriae fieri, ad custodiam vinearum, sicut per Isaiam dicitur: «Vinea facta est dilecto meo in cornu in loco uberi, et maceria circumdedit et circumfodit eam (**Isai. V**).» Quid ergo per maceriam lapidum, nisi praesidium et excubias intelligimus angelorum? Quibus videlicet anima in certamine posita, dum vallatur atque circumdatur, a cunctis adversantium spirituum tentationibus custoditur. Porro quod sequitur: «Ostende mihi faciem tuam;» tunc anima coelesti Sponso faciem suam ostendere dicitur, cum ejus speciem internis obtutibus quasi revelata facie contemplatur. «Sonet, inquit, vox tua in auribus meis: vox enim tua dulcis, et facies tua decora.» O quam suave commercium, imo quam inenarrabilis dulcedo in humanis visceribus oritur! cum Creator et creatura alternis in se invicem affectibus delectantur, sicut per Prophetam dicitur: «Suavis sit ei laudatio mea, ego vero delectabor in Domino (**Psal. CIII**).»

CAPUT III. Quod quisque contemptor saeculi ad hoc debet semper eniti, ut perveniat ad amorem Dei.

Et haec est summa cujuslibet sanctae animae mundi nexibus expeditae atque hic tota versari debet intentio, ut ad amorem Dei per omnium suorum operum incrementa contendat, et quandoque in veri Sponsi delectabiliter amplexibus requiescat. Sicut enim quis ad hoc ecclesiasticis gradibus initiatur ut ad sacerdotii culmen attingat, vel potius, ut tua

dicamus, ad hoc virgo dotatione subarrhatur ut nubat, ita nimirum omnes saeculum relinquentes ad hoc debent semper eniti ut auctori suo valeant arctius in amore conjungi. Alioquin quid proderat jugum Aegyptiacae servitutis abrumpere, Rubrum mare transire, si terram lactis ac mellis irriguam nunquam daretur intrare? Lac quippe fructus est carnis, mel labitur de supernis. Et quia Redemptor noster de coelo veniens carnem suscepit ex virgine, haec est terra illa viventium, ad quam debemus intentis semper amoris gressibus festinare. Hunc Sponsum, venerabilis soror, verae charitatis ulnis amplectere, super hoc jugiter delectare, inquam, in Domino, et dabit tibi petitiones cordis tui (**Psal. XXXVI**). Hujus corpus et sanguinem etiam ore carnis crebrius suscipe, ut hanc ejus vocem merito possis audire: «Favus distillans labia tua, sponsa, mel et lac sub lingua tua (**Cant. IV**).» Terretur enim adversarius, cum Christiani labia Christi videt cruore rubentia. Agnoscit enim 772 praesto suae perditionis indicium, et divinae victoriae, qua captivatus est et obrutus, non tolerat instrumentum. Christus ergo per mysterium suum tibi videatur in ore, et Christus per sui amoris incendium tibi vivat semper in corde, ut congruat etiam tibi quod sponsa dicit in Canticis: «Fasciculus myrrhae, dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur (**Cant. I**).» Quid enim per myrrham, amarissimam videlicet aromatis speciem, qua etiam defunctorum cadavera condiuntur, nisi Christi passio designatur? Quid aliud inter ubera, nisi locus cordis agnoscitur? Quisquis igitur amore continuo Christum in arcano sui cordis amplectitur, quisquis imitandi gratia passionis mysterium jugiter meditatur, huic profecto myrrhae fasciculus Christus efficitur, atque, juxta Scripturae sacrae sententiam, inter ejus ubera commoratur. Unde et idem

Sponsus ad sponsam: «Pone me, ait, ut signaculum super cor tuum, ut signaculum super brachium tuum (**Cant. VIII**).» Saepe nos, ob rei memoriam quam oblivioni tradere nolumus, digito nostro vel brachio signum aliquod innodamus; ut, dum signum frequenter attenditur, res, quam intercipere potuisset oblivio, jugiter in memoria teneatur. Quisquis autem Christum quasi amat, sed operari bona dissimulat, jam quodammodo sponsum super cor signaculum posuit, sed super brachium omnino non posuit. Quisque vero bonis operibus videtur intentus, sed a divini amoris torpet incendio frigidus; jam iste sanctitatis imaginem super brachium posuit, sed adhuc in corde Christi signaculum non expressit. Ut ergo sancta anima Christi caractere utrobique signetur, eum in corde suo signaculum ponat, ut amoris ejus facibus medullitus inardescat. Ponat etiam consequenter in brachio, ut piis operibus valenter insistat. Signaculum Paulus in corpore suo, velut in brachio, Jesum posuerat, cum dicebat: «Ego stigmata Jesu in corpore meo porto (**Gal. VI**).» Signaculum super cor Jesum posuerat, cum alibi gratulabundus aiebat: «Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, et ego mundo!» (**Ibid.**) Cujus sane stigmata expressa gerebat in corpore, ejus se signaculum habere gloriabatur in mente. Porro autem et ipse coelestis Sponsus, electum quemque suum sibi signaculum ponit, eumque grata vice, tanquam ne de memoria deleatur, attendit. Juxta quod Zorobabel duci Judaeae pollicetur, dicens: «In illa die suspiciam te, Zorobabel serve meus, et ponam te sicut signaculum in conspectu meo (**Aggaei II**).» Econtra, de quodam reprobo rege Dominus dicit: «Si fuerit Jechonias, filius Joacim regis Juda, annulus dexter in manu mea, inde evellam eum (**Jer. XXII**).»

CAPUT IV. *Exhortatio, ut in coelestis Sponsi semper amplexibus requiescat.*

Ad hanc ergo tu, venerabilis soror, assidue vicissitudinem satage, ut et coelestis Sponsus per amoris sui gratiam te semper accipiat, et tu ab eo (quod absit!) per amorem quorumlibet temporalium oculos non avertas; **773** quatenus et ille te subtiliter intuens, nullamque offensionis illuviem deprehendens, dicat: «Tota pulchra es, amica mea, et macula non est in te (**Cant. IV**);» et tu, ejus amore inenarrabiliter aestuans, hoc intima voce depromas: «Dilectus meus candidus et rubicundus, electus ex millibus; caput ejus aurum optimum, guttur illius suavissimum, et totus desiderabilis (**Cant. V**).» Dilectus siquidem candidus virginitate, rubicundus est passione. Candidus, quia dicit: «Ego lilium convallium (**Cant. I**).» Rubicundus, de quo Joannes dicit: «Qui lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo (**Apoc. I**).» Electus ex millibus; de quo Salomon: «Virum, inquit, de mille unum reperi (**Eccle. VII**).» Millenarius quippe numerus totius humani generis est intelligenda perfectio, in quo Salvator tanquam passer est unicus in aedificio (**Psal. CI**). Caput ejus aurum optimum, quia caput Christi Deus (**I Cor. XI**); qui nimirum, sicut aurum metallis, ita, licet incomparabiliter, omnibus supereminet creaturis. Cujus guttur suavissimum dicitur, quia suorum melliflua suavitate verborum mentes audientium obdulcantur. «Quam dulcia, inquit, faucibus meis eloquia tua! super mel et favum ori meo (**Psal. CXVIII**).» Totus etiam desiderabilis,

quia in eum, testante Petro, desiderant angeli prospicere (**I Petr. I**); vel quia humanitatis ejus mysterium, omne desiderium accendit in mentibus electorum, ut eos videlicet non modo resurrectionis gloria provocet, sed ad imitationis exemplum ipsa quoque ignominia passionis invitet. In hoc igitur sponso tuo, veneranda soror, assidue delectare, in hoc omnia cordis tui vota constitue, in hujus semper amplexibus ab omni sopita mundi turbine requiesce.

CAPUT V. Ad cautelam provocat, ut contra tentationis insidias sit semper accincta.

Sed interim, dum amplecteris sponsum, cave solerter adversarium: adhuc enim in salo versaris, nec dum portus statione perfrueris. Procinctus enim iste castrorum non quietis est municipium; via est ista, non patria; ambulamus, et non habitamus. Tentatio enim est vita hominis super terram (**Job VII**). Quapropter si tentationum bella desunt, gaude quidem, noli tamen nimium securam confidere; sed adversus repentinos et inopinatos insidiatorum hostium impetus te vigilanter accinge. Saepe namque nonnulli ad Deum de mundo conversi, in ipso suae inchoationis aditu, pacatissimam carnis tranquillitatem cogitationumque percipiunt; procedente vero tempore, duris tentationum probationibus fatigantur. Quod utique fieri divina dispensatione cognoscitur, ne in ipso suae novitatis initio tentationum asperitate frangantur. Nam si eos adhuc teneros ac intimi conflictus ignaros amaritudo tentationis exciperet, ad ea scilicet a quibus necdum longe discesserant, facile remearent. Unde scriptum est:

«Cum emisisset Pharaon populum, non eos deduxit Dominus per viam terrae Philisthiim, quae vicina est, reputans ne forte poeniteret eum si vidisset adversum se bella consurgere, et reverteretur in Aegyptum (**Exod. XIII**).» Ex Aegypto itaque **774** recedentibus, e vicino pugna subtrahitur; quia derelinquentibus saeculum quaedam pacis tranquillitas datur, ne, in ipsa teneritudinis novitate turbati atque conterriti ad ea quae contempserant revertantur. Prius ergo securitatis suavitate mulcentur, prius pacis quiete nutriuntur; post cognitam vero dulcedinem, tanto jam tolerabilius tentationum certamina sustinent, quanto in Deo altius agnovere quod ament. Tu ergo sic in his quae forte nunc prosperantur exsultes, ut ab his quae posterius imminet non dormites. Esto igitur cauta et undique circumspecta; sicque te praebe pervigilem ut nunquam te hostes inveniant oscitantem. Confoederanda sunt quippe adversum te et prosapia generis et flos aetatis, venustas formae et memoria facultatis abjectae. Ad evitanda sane istorum tela certaminum, nullus mihi videtur validior clypeus quam meditatio mortis ac extremi terror examinis.

CAPUT VI. *De anima, cum egreditur, quibus dolorum anxietatibus coarctetur.*

Pensandum quippe est, cum jam peccatrix anima a vinculis incipit carnis absolvi, quam amaro terrore concutitur, quantis mordacis conscientiae stimulis laceratur. Recolit vetita quae commisit; videt mandata quae negligenter implere contempsit. Dolet indulta poenitentiae tempora sese inaniter

percepisse; plorat immobilem districtae ultionis articulum inevitabiliter imminere. Manere satagit, ire compellitur; recuperare vult perdita, non auditur. Post terga respiciens, totius transactae vitae cursum velut unum brevissimum deputat itineris passum; ante se oculos dirigit, et infinitae perennitatis spatia deprehendit. Plorat itaque, quia intra tam breve spatium acquirere laetitiam potuit omnium saeculorum; deflet etiam, se propter tam brevis illecebrae voluptatem, inenarrabilem perpetuae suavitatis amisisse dulcedinem. Erubescit, quia, propter illam substantiam quae vermibus erat obnoxia, illam neglexit quae choris erat angelicis inserenda. Jam radios mentis attollit, et cum divitiarum immortalium gloriam contemplatur, eam propter vitae hujus inopiam perdidisse confunditur. Cumque sub se reflectit oculos ad hujus mundi convallem tetramque caliginem, super se miratur aeterni luminis claritatem, liquido comprehendit quia nox erat et tenebrae quod amavit. O si redivivum poenitentiae tempus mereri potuisset, quam durae conversationis [conversionis] iter arriperet! qualia et quanta promitteret! quantis se devotionum vinculis innodaret! Interea, dum hebescentes oculi contabescunt, dum pectus palpitat, raucum guttur anhelat, dentes paulatim nigrescunt et quamdam velut aeruginem contrahunt; pallescunt ora, membra cuncta rigescunt; dum haec itaque et hujusmodi tanquam vicinae morti praecedentia famulantur officia, adsunt omnia gesta simul et verba. Nec etiam ipsae cogitationes desunt, et cuncta haec amarum adversus auctorem testimonium reddunt. Coacervantur omnia ante respicientis 775 oculos, et quae conspiciere refugit, coactus et invitus attendit. Adest praeterea hinc horrenda daemonum turba, illinc virtus angelica. In illo, qui medius est, liquido deprehenditur cui parti jure possessio

vindicetur. Nam si pietatis in eo videntur insignia, invitationis angelicae blanditiis oblitur, atque harmonicae melodiae dulcedine ut exeat provocatur; quod si eum sinistrae parti meritorum nigredo et foeditatis squalor adjudicet, intolerabili mox terrore concutitur, repentini impetus violentia perturbatur, praecipitanter invaditur, ac de miserae carnis ergastulo violenter evellitur, ut ad aeterna supplicia jam cum amaritudine pertrahatur. Jam vero, post egressionem de corpore, quis explicare valeat quot armatae iniquorum spirituum acies in insidiis lateant, quot frementes cunei feralibus telis instructi iter obsideant, et, ne transire libera possit anima, velut militari more constipatae legiones, oppugnant? Haec et hujusmodi frequenter in corde versare, quid est aliud quam lenocinantia vitae hujus blandimenta respuere, mundo repudium dare, illices motus carnis elidere, solumque perfectionis adipiscendae propositum indeclinabiliter custodire?

CAPUT VII. *Sententiae Scripturarum de die judicii.*

His addendus est etiam extremi terror judicii, ut illius amaritudine valeat mundi hujus falsa dulcedo contemni. Ad evitandas namque diabolicae pugnae molestias valenter assurgimus, si necessitatis ultimae periculum provide pertractemus. Nam si repentinus ille atque terribilis adventus Christi digne perpenditur, quid erit in mundo ubi mens

humana vel desipiens delectetur? Ille nempe dies est ad quem omnis praecedentium saeculorum intentio ac summa colligitur, cui cuncta sacrarum Scripturarum volumina famulantur, de quo beatus Petrus, ut audientium corda digno terrore concuteret: «Adveniet, inquit, dies Domini sicut fur, in quo coeli magno impetu transient, elementa vero calore solventur (**II Petr. III**).» Unde et mox subdidit: «Cum haec omnia igitur dissolvenda sint, quales oportet esse vos, in sanctis conversationibus et pietatibus exspectantes, et properantes in adventum diei Domini, per quem coeli ardentes solventur, elementa vero ignis ardore tabescent?» (**Ibid.**) De quo et Judas dicit apostolus: «Ecce veniet Dominus in sanctis millibus suis facere iudicium contra omnes, redarguere omnes impios de omnibus operibus impietatis eorum, quibus impie egerunt, et de omnibus duris quae locuti sunt contra eum peccatores impii (**Jud. I**).» De hoc et Joannes in Apocalypsi: «Ecce veniet cum nubibus, et videbit eum omnis oculus, et qui eum pupugerunt, et plangent se super se omnes tribus terrae (**Apoc. I**).» Et Malachias ait: «Ecce venit Dominus exercituum, et quis poterit cogitare diem adventus ejus, et quis stabit ad videndum eum?» (**Mal. III**.) et paulo post: «Ecce dies veniet, succensa quasi caminus, et erunt omnes superbi et omnes facientes impietatem sicut stipula, et inflammabit eos dies 776 veniens, quae non relinquet eis radicem et germen (**Mal. IV**).» Et per alium prophetam dicitur: «Adhuc unum modicum est, et ego commovebo coelum et terram, et mare, et aridam, et movebo omnes gentes, et veniet desideratus cunctis gentibus (**Aggaei VIII**).» Item alius: «Juxta est dies Domini magnus, juxta, et velox nimis; vox diei Domini amara, tribulabitur ibi fortis, dies irae, dies illa, dies tribulationis et angustiae, dies calamitatis

et miseriae, dies nebulae et turbinis, dies tubae et clangoris (**Sophon. I**).» Ubi notandum, tremendi diem iudicii, quam proxime, quamque perniciousiter adventare propheta considerat, ad cuius agilitatem expressius inculcandam tot accelerandi nomina coacervat: ubi scilicet ad auxesim dictionis, bis ponit *juxta*, deinde *velox*, et *nimis*, ut liquido doceat quia oculis fidei id jam videtur in limine, quod infidelibus et caecis corde putatur procul abesse: et isti jam tribunalibus iudicis quodammodo tremantes assistunt, quem illi per diuturnae longinquitatis absentiam parvipendunt. De hoc ultimae et irremediabilis necessitatis die praeconatur Isaias, dicens: «Ecce dies Domini venit crudelis, et indignatione plenus, et irae furorisque, ad deponendam terram in solitudine, et peccatores ejus conterendos ex ea; quoniam stellae et splendor earum non expandent lumen suum, obtenebratus est sol in ortu suo, et luna non splendet in lumine suo; et visitabo super orbem mala, et contra impios iniquitates eorum (**Isai. XIII**).» Et iterum: «Ecce, ait, validus et fortis Dominus sicut impetus grandinis, turbo confringens, sicut impetus aquarum multarum inundantium et emissarum super terram (**Isai. XXVIII**).» Idem alibi: «Ecce nomen Domini venit de longinquo: ardens furor ejus et gravis ad portandum, labia ejus repleta sunt indignatione, et lingua ejus quasi ignis devorans, et spiritus ejus velut torrens inundans ad perdendas gentes in nihilum (**Isai. XXX**).» Qui rursus ait: «Eritque repente confestim a Domino exercituum, visitabitur in tonitruo et commotione terrae, et voce magna turbinis et tempestatis, et flamma ignis devorantis (**Isai. XXIX**).» De quo videlicet igne Petrus ait. «Coeli autem qui nunc sunt, et terra, eodem verbo repositi sunt, igni reservati in die iudicii et perditionis impiorum hominum (**II Petr. III**).» De hoc et

propheta dicit: «Auditam faciet Dominus gloriam vocis suae, et terrorem brachii sui ostendet in comminatione furoris et flammae ignis devorantis (**Isai. XXX**).» De hac etiam ultione tremenda per Moysen Dominus dicit: «Gladius meus manducabit eames (**Deut. XXXII**).» De hac Jeremias ait: «Gladius Domini devorabit ab extremo terrae usque ad extremum ejus, non est pax universae carni (**Jer. XII**).»

Gladius enim devorare terram dicitur, et pax universae carni deesse perhibetur, quia quisquis nunc carnaliter conversatur, vel terrena immoderatus ambire convincitur, ultimae distractionis necesse est gladio perimatur. De quo nimirum gladio per Ezechielem Dominus dicit: «Egredietur gladius meus de vagina sua ad omnem carnem ab Austro usque ad Aquilonem; ut sciat omnis caro quia ego Dominus eduxi gladium meum de vagina sua irrevocabilem (**Ezech. XXI**).» De hoc utique gladio et Amos propheta dicit: «In gladio morientur omnes peccatores populi mei, qui dicunt, non appropinquabit, et non veniet super nos malum (**Amos, IX**).» Hic divini iudicii terror interiores Nahum prophetae aures turbaverat, cum dicebat: «Vox flagelli, et vox impetus rotae, et equi frementis, et quadrigae ferventis, et equitis ascendentis, et micantis gladii, et fulgurantis hastae, et multitudinis interfectae, et gravis ruinae, nec est finis cadaverum (**Nahum, III**).» Enimvero de divino iudicio quid viderit Daniel, manifeste describit, dicens: «Aspiciebam, donec throni positi sunt, et antiquus dierum sedit, vestimentum ejus quasi nix candidum, et capilli ejus quasi lana munda; thronus ejus flamma ignis, rotae ejus ignis accensus; fluvius igneus rapidusque egrediebatur a facie ejus (**Dan. VII**).» Et paulo post: «Judicium sedit, et libri aperti

sunt (**Ibid.**).» Qui nimirum libri, ipsi intelligendi sunt sancti, quorum nunc meritum ab eis per custodiam humilitatis absconditur, et tanquam volumen codicis, ne legatur, involvitur. Tunc autem, ad eorum gloriam, universorum oculis aperitur; ut in eis praevaricatores tanquam per digestae scriptiois articulum legant divinae legis mandata, quae, dum adviverent, servare contempserant. Illic jam compelluntur et legere, qui hic per arrogantiae fastum verba Dei dedignabantur audire. Illic jugum Domini leve, et onus ejus suave mitibus (**Matth. XI**) et patientibus fuisse considerant, quod hic superbiae suae cervicibus intolerabile judicabant. Illic superbum omne confunditur, et quidquid elevatum fuerat, sub tantae majestatis indignatione curvatur. Unde per Isaiam dicitur: «Oculi sublimes hominis humiliati sunt, et incurvabitur altitudo virorum. Exaltabitur autem Dominus solus in die illa; quia dies Domini super omnem superbum et excelsum et super omnem arrogantem, et humiliabitur; et super omnes cedros Libani sublimes et erectas, et super omnes quercus Basan, et super omnes montes excelsos, et super omnes colles elevatos, et super omnem turrim excelsam, et super omnem murum munitum, et super omnes naves Tharsis, et super omne quod visu pulchrum est; et incurvabitur sublimitas hominum, et humiliabitur altitudo virorum, et elevabitur Dominus solus in die illa, et idola penitus conterentur; et introibunt in speluncas petrarum et in voragines terrae a facie formidinis Domini et a gloria majestatis ejus, cum surrexerit percutere terram (**Isai. II**).» Quae nimirum verba seriatim fortassis exponerem, nisi epistolaris compendii regulam excedere devitarem. Illud duntaxat summotenus video perstringendum, quia rebus insensibilibus dies divini judicii dicitur imminere; sed per

figuras rerum ratione carentium, stoliditas intelligitur hominum reproborum. Cedri quippe Libani sublimes et erectae, potentes sunt hujus saeculi, per excellentiam quidem terrenae sublimitatis elati, sed bonorum operum fructibus infecundi. Quercus autem fructus quidem proferunt, sed non quibus homo reficitur; sed unde sues aluntur. Sues autem immundi intelligendi sunt spiritus, qui spurcis sordentium hominum operibus saginantur. Porro montes excelsi et colles elevati (**Psal. LXIV**), superbi quique sunt, quasi per aggestum tumidae cogitationis in alta porrecti; sed frumento, quo valles abundant, cunctisque spiritualium 778 studiorum frugibus alieni. Jam vero turris excelsa et murus munitus illos insinuat qui, cum peccatores sint, in quadam se velut innocentiae arce constituunt, seseque defensionis clypeo contegentes, reprehensorum suorum jacula ad se perungere non permittunt. Tharsis autem *exploratio gaudii* dicitur. Quisquis enim, in hoc saeculo, unde gaudere possit explorat, huic superveniens dies Domini, quibus perpetualiter amarescat, moeroris atque tristitiae molestias irrigat. Venit etiam dies Domini non super omne quod pulchrum est, sed super omne quod visu pulchrum est; quia ille divini iudicii pondere premitur, qui intrinsecus quidem vitiorum latenter ingruentium deformitate confunditur, foris autem quadam adumbratae virtutis vel potius honestatis pulchritudine palliatur. Sed cum plurima suppetant, nos enucleatius exponere ista postponimus, quia prolixioris styli laciniam devitamus. Exempla quoque de divini terrore iudicii plura his supersedemus inserere, quia cum huic tremendo examini omnis eloquii coelestis intentio militet, nos in exaggeratione ejus elaborare diutius non oportet. Ad hoc enim pleniter intimandum, etiam si caetera cuncta deessent,

sola illa Veritatis verba sufficerent, quibus ait: «Erunt dies illi tribulationis tales quales non fuerunt ab initio creaturae quam condidit Deus, usque nunc, neque fient (**Marc. XV**).»

CAPUT VIII. *Hic admonetur ne sub pietatis specie ad saeculum revertatur.*

Tu autem, domina mea, domina, inquam, mea, imo et regina, Domino meo, coelesti scilicet regi, per annulum vivae fidei et arrham sancti Spiritus desponsata: tu itaque haec et his similia, quae de divini furoris et indignationis amaritudine leguntur mundi amatoribus imminere, crebrius perlege, subtiliter meditare; ut hoc velut amarae confectionis antidoto sibilos antiqui serpentis ejusque lethale virus possis evadere. In memetipso quippe frequenter expertus sum quia, cum visceribus meis hujus cogitationis amaritudo diffunditur, a cunctis male blandientis mundi, ut ita loquar, humoribus, mentis meae stomachus exsiccatur. Saepe enim malignus spiritus, velut avis in ramo arboris, sic in lingua ponitur adulantis, et tanquam per organum vasis, in vas virus effluit, quod lethaliter in audientis interiora transfudit. Tu autem obtura aures malesuadis cantibus Sirenarum, et Scyllaeae voraginis prudenter evade naufragium; sicque cor tuum in sancto proposito terror judicis figat, ut nequaquam hoc ventus assentatorii favoris evellat. Antiquus enim ille seductor, qui dudum Evae per serpentem versutiae suae virus invomuit (**Gen. III**), adhuc fortassis et tibi tanquam filiae morem servans, per aliud suum vasculum sibilabit: Revertere, inquit, domum sub ipso sacrae professionis habitu, rege

familiam, expone pie vivendi formam, tene super filium ejusque coevos gravitatis ac modestiae disciplinam, provide lapsuro non absonam legibus 779 sponsam, nec resilire permittas sibimet obsequentium clientelam. Haec igitur fabricans nequitiae spiritus non curat qua te ad saeculum retrahat veste, dummodo confidat quod per saeculares actus tibi principetur in mente.

*CAPUT IX. De monacho, qui de eremo ad
coenobium rediens, per immunditiam lapsus
interiit.*

Porro autem, cum plurima suppetant, id potissimum, quod nobis ante paucos dies contigit, referre congruum judicamus. Monachus quidam simplicis naturae humilisque modestiae nobis aliquando cohabitaturus adhaesit, ac per octennium fere nobiscum in eremo non solum caste, sed, juxta fratrum quoque omnium testimonium, laudabiliter vixit; et, quoniam scribendi peritus exstitit, non pauca nobis librorum volumina pollucibiliter exaravit. Nuper autem, cum obeso vegetus corpore ac robustior solito videretur, coepit obstinate deposcere ut ad suum permetteretur monasterium remeare. Quod nimirum malignus cordi ejus intulit adversarius, ut perspicue postmodum ipsius rei declaravit eventus. Nam mox, ut, juxta petitionem, ad suum monasterium est reversus, cum alio quodam monacho dierum malorum sene, litteris aequae perito, atque librario, per femoralis fluxus egestionem cecidit; sicque omne quod mundus diutius vixerat, repentina

sceleratissimi criminis contagione foedavit; neve sine vindicta tam plectibilis culpa transiret, aegritudine mox irruente, decubuit, paucisque deinceps diebus ex hac vita confessus et confusus exivit. Sic, sic igitur, qui stat videat ne cadat (**I Cor. X**). Et qui solo praecepto, cum uxore Loth, post terga respicere non veretur, conspecto saltem salis statunculo (**Gen. XIX**), ac Deo desuper vindice terreatur.

CAPUT X. De sepultura Sophiae marchionissae, et ejus fetore intolerabili.

At fortassis econtra dicitur quia corpusculum tuum gracile nimis et delicatum, ab ipsis lactantis infantiae rudimentis esculentissimis ac pene regalibus fuit epulis molliter enutritum; nec sororum potes nunc mensulis esse contenta, quae magnificis olim fueras ferculis assueta; sed nec olere quidem, vel communibus cum eis uti potes eduliis, quae marinas exquisitasque delicias Indicis assueveras infercire pigmentis. His itaque male blandientibus suadelis, imo litis melle sagittis ex diabolica pharetra manifeste vibratis, tu discipula Crucifixi prudenter occurre, easque a te conditionis tuae sedula consideratione repelle. Perpende igitur quia caro, quae nunc accuratis dapibus enutritur, paulo post vermibus scaturire compellitur; ipsaque tunc fit esca rodentium, quae nunc delectabiliter saginatur jucunditate ciborum, ac tanto graviolem exhalat putrefacta fetorem, quanto suaviorem exhalat putrefacta fetorem, quanto suaviorem sibi procuravit **780** educata mollitiem. Ecce, dum ista conscribimus, Sophia nobis ad memoriam redit, duorum

scilicet marchionum, Uguzonis soror, Rainerii filia, quae ante hoc fere sexennium, dum sana adhuc esset et incolumis, abbatem monasterii sancti Christophori martyris ut sibi sepulturam construeret petiit; illoque renitente, eamque delirare perhibente, difficilius impetravit. Factumque intra monachorum claustra sepulcrum mox ut ingressa conspexit, nescio quo iudicio, in aegritudinem corruit, ac paulo post abortiit, et obiit. Cujus profecto tumulus cum esset gypseus, artificiosisque caementariorum studiis undique communitus, tantam fetoris illuviem per continui circiter anni circulum exhalavit, ut tolerari vix posset, nec fratres quiescere in tota illius claustrum medietate permetteret. Et cum multa circumquaque sepulcra subsiderent, eademque minora satis impendia percepissent, nullum, praeter hoc solum, molestias naribus ingerebat, ut luce clarius innotesceret quoniam humana caro quanto tenerius ac mollius educatur, tanto deterius in putredinem ac nauseam vertitur. Enimvero fratres cum me cur id fieret inquisissent, quod videbatur, exposui: Hoc, inquam, ut opinor, ad salutem vestram divinitus agitur, ut in illo uno corpore quod tam pulchrum venustumque vidistis, quid etiam de caeteris mulieribus in tentatione luxuriae sentiri debeat, liquido colligatis; quoniam caro illa et tunc putredo veraciter erat cum ad se spectandam lubricos intuentium oculos provocabat; quid enim tunc fuerit, nunc evidenter ostendit. Et quaelibet hominis caro, quae nunc vivere conspicitur, nequaquam de se post obitum putredinem generat; sed, quae semper fuerat, tunc se tantummodo putredinem manifeste declarat.

*CAPUT XI. De Veneti ducis uxore, quae prius
nimium delicata, demum toto corpore
computruit.*

Sed, ad id quod asserimus roborandum, congruum est ut etiam de viva carne proferamus exemplum. Veracis itaque et honesti viri didici relatione quod narro. Dux Venetiarum Constantinopolitanae urbis civem habebat uxorem, quae nimirum tam tenere, tam delicate vivebat, et non modo superstitiosa, sed artificiosa, ut ita loquar, sese jucunditate mulcebat, ut etiam communibus se aquis dedignaretur abluere; sed ejus servi rorem coeli satagebant undecunque colligere, ex quo sibi laboriosum satis balneum procurarent. Cibos quoque suos manibus non tangebat, sed ab eunuchis ejus alimenta quaeque minutius concidebantur in frusta; quae mox illa quibusdam fuscinulis aureis atque bidentibus ori suo, liguriens, adhibebat. Ejus porro cubiculum tot thymiamatum, aromatumque generibus redolebat, ut et nobis narrare tantum dedecus feteat, et auditor forte non credat. Sed omnipotenti Deo quantum hujus feminae fuerit exosa superbia, manifesta docuit ulciscendo censura. Vibrato quippe super eam divini mucrone **781** iudicii, corpus ejus omne computruit, ita ut membra corporis undique cuncta marcescerent, totumque cubiculum intolerabili prorsus fetore complerent; nec quispiam tantam perferre narium injuriam potuit, non cosmeta, non servulus, vix una duntaxat ancilla, non sine speciei redolentis auxilio, in ejus obsequii sedulitate permansit. Eadem tamen raptim accedebat, et protinus fugiens abscedebat. Diutius igitur hoc languore decocta et miserabiliter cruciata, amicis quoque laetantibus, diem clausit

extremum. Quid ergo sit caro, doceat ipsa caro; quodque perhibet mortua, testatur et viva.

CAPUT XII. *De suppliciis damnatorum.*

Sed, o utinam qui ejusmodi sunt, sic poena temporalis afficeret, ut non eos etiam tartarus expectaret! Illic enim, juxta quantitatem gaudii retribuitur mensura tormenti; quantoque hic altius per jactantiam tumoris extollitur, tanto illic voracis incendii barathro profunditus absorbetur. Unde est quod de perversa anima sub Babylonis specie dicitur: «Quantum se exaltavit, et in deliciis fuit, tantum date illi tormenta et luctus (**Apoc. XVIII**).» Et alibi: «Potentes potenter tormenta patientur, et fortior erit cruciatio (**Sap. VI**).» Nam et ipsae carnales illecebrae, vel caetera vitia, quae hic pravos homines inflammabant, illic in picem resinamque vertuntur, et ultricibus flammis vires tribuunt. Plane sicut Scriptura dicit (**Job X**), illic est umbra mortis, quae profecto nihil est aliud nisi obscuritas divisionis [visionis]; quia damnatus quisque cum aeterno igne succenditur, ab interno lumine tenebratur. Natura vero ignis est ut ex se ipso et lucem exhibeat et ardorem, sed transactorum illa ultrix flamma vitiorum habet ardorem, non habet penitus lucem. Unde est quod de illo, quem a se repellit, Veritas dicit: «Ligate illi manus et pedes, et mittite eum in tenebras exteriores (**Matth. XII**).» Si ignis itaque, qui reprobos cruciat, lumen habere potuisset, is, qui repellitur, nequaquam mitti in tenebras diceretur. Hic etiam Psalmista ait: «Super eos cecidit ignis, et

non viderunt solem (**Psal. LVII**).» Ignis enim super impios cadit; sed sol, igne cadente, non cernitur, quia illos, quos gehennae flamma devorat, a visione veri luminis caecat, ut et foris eos dolor combustionis cruciet, et intus poena caecitatis obscuret; quatenus qui auctori suo corpore et corde deliquerunt, simul corpore et corde puniantur; et utrobique poenam sentiant, qui, dum hic viverent, pravis suis delectationibus ex utroque serviebant. Unde bene per prophetam dicitur: «Descenderunt ad infernum cum armis suis (**Ezech. XXXI**).» Arma quippe peccatorum sunt membra corporis, quibus perversa desideria, quae concipiunt, exsequuntur. Unde recte per Paulum dicitur: «Neque exhibeatis membra vestra, arma iniquitatis peccato (**Rom. VI**).» Cum armis vero descendere ad infernum, est cum ipsis quoque membris, quibus desideria voluptatis expleverunt, aeterni iudicii tormenta tolerare, ut **782** tunc eos undique dolor absorbeat, qui nunc suis delectationibus subditi, undique contra justitiam juste judicantis pugnant. Quae tamen supplicia in se demersos et ultra vires cruciant, et eis vitae subsidium extinguendo servant: ut sic vitam terminus finiat, quatenus semper sine termino cruciatus vivat; quia et ad finem per tormenta properat, et sine fine deficiens durat. Fit ergo miseris mors sine morte, finis sine fine, defectus sine defectu; quia et mors vivit, et finis semper incipit, et deficere defectus nescit. Erant ergo nunc luxuriae dediti, et ad propriae carnis arbitrium vivant, ut anima postmodum et carne simul intereant; nunc medullas mundanae dulcedinis sorbeant, ut repleti tunc perpetui cruciatus absynthio totis visceribus amarescant (**Job XXI**). Necesse quippe est ut illic dentibus strideant, qui hic edacitate gaudebant; illic ab eis irremediabiliter plangitur, a quibus hic voluptuose ridetur:

quique hic olfaciunt nidores aromatum, et acredinem inhiant pigmentorum, illic eos et sulphureus fetor excruciat, et terra picei fumi caligo circumdat. «Ducunt enim in bonis dies suos, et in puncto ad inferna descendunt (**Num. XIV**).»

CAPUT XIII. *Quod monachus frigidus vilis
alga; monachus autem fervidus, vitis est
fructuosa.*

Verum haec illis exaggeranda sunt mentibus, quae post terga relictam Aegyptum repetunt, quae sedere super ollas carnum ignobiliter concupiscunt (**Exod. XVI**), ut his cogitationum fluctibus terrorumque procellis quodammodo mare Rubrum fiat, quod eis in medio, ne revertantur, obsistat. Tu autem, veneranda soror, quae scilicet evangelicae quadrigae ac rotarum coelestium animalia sequeris, quorum sunt pedes recti (**Ezech. I**), quaeque, cum ambulant, non revertuntur; nequaquam, ut pro certo confidimus, Loth sequeris uxorem (**Gen. IX**), sed Annae potius imitaberis stabilita virtutem, cuius scilicet vultus non sunt amplius in diversa mutati (**I Reg. I**). Et quoniam quod ab adulatore laudatur, ab ecclesiastica auctoritate contemnitur, utramque hanc perpende sententiam. «Laudatur peccator in desideriis suis, et qui inique egerit, benedicatur (**Psal. IX**);» hoc adulantis est. «Maledicti, qui declinant a mandatis tuis (**Psal. CXVIII**);» haec Ecclesiae vox est. Quod autem in reprobos, juxta quantitatem criminis, aequa sit etiam mensura maledictionis,

testatur propheta David, qui nimirum in Judam Iscariotem triginta maledictiones intulit, sicut ille Dominum triginta argenteis sacrilega venalitate distraxit. Quarum videlicet sicut prima est: «Constitue super eum peccatorem,» sic extrema est illa: «Operiantur sicut diploide confusione sua (**Psal. CVIII**);» quas si quis per psalmi seriem subtiliter quaerat, certum est quoniam non eas ultro citrove reperiat. In serie Scripturarum disce consequenter et ordinem rerum. Prius enim lex scribitur, deinde historia textitur Judicum, postremo liber ponitur Regum; quoniam hic divinae legis mandata perficimus, postmodum ad iudicium venimus; ad extremum, si causa non **783** dissonat, cum Christo sine fine regnamus. Hi proventus afferendi sunt segetum, qui coelestibus horreis inferantur. Vitis plane si sit ferax uvarum, cuncta praecellit arbusta silvarum; sin vero sit sterilis, caeteris iudicatur abjectior ac vilior esse virgultis. Unde est, quod ad prophetam divina vox ait: «Fili hominis, quid fiet ligno vitis ex omnibus lignis nemorum quae sunt inter ligna silvarum? nunquid tolletur de ea lignum, ut fiet opus, aut fabricabitur de ea paxillus, ut dependeat in eo quodcunque vas?» (**Ezech. XV.**) Sic profecto monachus, si ad proferendos fructus boni operis sit intentus et fervidus, nihil inter homines eo valet esse praestantius; alioquin si frigidus, et infecundus arescat, ac dormiens stertat, jure tanquam vilis alga despicitur, et ipsis quoque saecularibus non aequatur. Si quis vero studiis adipiscendae perfectionis infervet, sed adhuc tamen per infirmitatem de prioris vitae vitiis intus aliquid retinet: saecularis quispiam, licet religiosus esse comprobetur et pius, nequaquam est huic per omnia comparandus. Melius quippe est vitiosum aurum quam aes purum; et pretiosius est hebes margaritum quam marmor parium; pallens quoque

carbunculus amabilior est quam caeruleus sit hyacinthus. Tu quoque si, velut in aurorae diluculo constituta, de pristinae vitae tenebris adhuc in te aliquid sentis, noli diffidere, pervenire celeriter ad plenitudinem lucis. Cave tantummodo ne in carnis mollitie requiescas, sed in sanctae disciplinae laboribus te vigilanter exerceas.

CAPUT XIV. *Quod Dominicus duodecim simul psalteria cum disciplina cantavit, et tertium decimum coepit.*

Utinam daretur tibi nunc dominum meum videre Dominicum, qui quod nos imperitae linguae conamur officio, ipse te efficaciori luculentissimae vitae doceret et informaret exemplo. Hic denique a tribus jam circiter annorum lustris lorica ferrea vestitur ad carnem, duobus autem ferreis circulis in corpore cingitur, duobus item per brachiorum arcos arctatur. Sed quia de illo in aliis nostris opusculis jam plura digessimus, nunc quod vix ante sex dies ad nos veniens retulit proferamus. Ait itaque: Contigit me nosse quod scripseris novem me uno die psalteria decantasse cum corporalibus disciplinis; quod certe cum audivi, tremefactus expavi, et conscientia remordente congemui; vae, inquam, mihi, ecce hoc de me, nesciente me, scriptum est; et tamen utrum hoc a me fieri potuisset ignoro. Ergo rursus experiar, et an hoc implere potuerim indubitanter agnoscam. Quarta igitur feria me vestibibus exui, et armata scopis utraque manu, totam noctem ducendo pervigilem, psallere ac me verberare non

destiti, donec die altero, decursis duodecim ex more psalteriis, die tertio decimo ad psalmum: «Beati quorum (**Psal. XXXI**),» usque reptavi. Porro, quod nobis durum saepe videtur et asperum, quam ille puerile deputet ac despectum, uno doceamus exemplo. Frater **784** quidam cum se scoparum ictibus nimis abhorreret atterere, atque ut ipse sibimet plagas inferret atque perferret, gravissimum judicaret; tandem tamen domni Dominici crebrius insistenti, adhortationibus acquievit, ac per modulationem totius psalterii, et insuper quinquaginta psalmorum, sibimet disciplinam inferre propriis manibus non cessavit. Erat autem nox illa praecedens Dominicam diem et B. Michaelis festivitatem. Cumque facto mane ad praedictum senem frater ille venisset, timensque ne de indiscretione redargueretur, quod egerat, per ordinem retulisset; hac ille voce respondit: Noli, frater, pusillanimus esse, vel pro hac tua, quae nunc est, infirmitate diffidere; potens est enim Deus ex imis te ad altiora provehere, et tanquam lacteolae tuae conversationis infantiam ad juvenilis roboris incrementa firmare. Et adjiciens ait: Nos etiam primo pedetentim coepimus, sensimque ad quod nos divina pietas perducere voluit, licet imbecilles ac fragiles, educti sumus. Sicque factum est ut non eum de immoderato fervore, sicut ille timebat, argueret; sed ne desperationi succumberet, tanquam qui minimum quid egerit, animum refoveret. Hujus itaque sancti senis exemplo faciendae disciplinae, mos adeo in nostris partibus inolevit, ut non modo viri, sed et nobiles mulieres hoc purgatorii genus inhianter arriperent. Nam et relictis Tethbaldi, sublimis utique generis et non infimae dignitatis, mihi aliquando retulit, per praefixam hujus disciplinae regulam centum annorum se poenitentiam peregissee.

CAPUT XV. *De coelestis Hierusalem beatitudine sempiterna.*

Tu itaque libenter audi semper facta bonorum, vel si imitari potes, cumulum ubi perpetuae retributionis acquirant; vel si impossibilia sunt, uberius te in humilitate custodiant. Erigatur spiritus ad ea quae promittuntur in patria, ut exsiliens parvipendat quidquid asperitatis horret in via. Cum pondus auri radiantis attenditur, labor itineris levigatur. Ubi loco praemii corona proponitur, stadii cursus alacriter transilitur. Perpende igitur quam beatus sit qui, cum tanta reproborum multitudo repellitur, ipse ad nuptiale convivium ingredi, cum splendida electorum societate, mereatur; quantae dignitatis sit adesse semper obtutibus Conditoris, contemplari praesentissimae speciem Veritatis; facie ad faciem Deum cernere, choris angelicis interesse: ubi sic praesentibus quique gaudiis sunt repleti, ut de futura nunquam sint adversitate solliciti: ubi dum quieta mens incircumscripti luminis amoenitate perfruitur, de suorum quoque concivium praemiis inenarrabiliter gratulatur. Illic vitae fontem et sitientes hauriunt, et haurientes sitiunt; quia ibi non potest, vel aviditas passionum gignere, vel satietas fastidire. Ex eo plane, quod auctori vitae semper assistunt, omem vim beatitudinis trahunt. Hinc floridae juventutis aeterna viriditas, hinc venustas est pulchritudinis, et indeficiens vigor incolumitatis. Ex illo itaque **785** aeternitatis fonte percipiunt, ut aeternaliter vivant, ineffabiliter gaudeant: et, quod est longe praestantius, ad ejusdem Conditoris similitudinem convalescant. Sicut enim

Joannes evangelista testatur: «Cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est (**I Joan. III**).» Tunc mors absorpta est in victoria (**I Cor. XV**); omnisque humanae naturae funditus corrui corruptela. De hac porro civitate sanctus ille Tobias aiebat: «Portae Hierusalem ex sapphiro et smaragdo aedificabuntur; et ex lapide pretioso omnis circuitus murorum ejus; ex lapide candido et mundo omnes plateae ejus sternetur; et per vicos ejus alleluia cantabitur (**Tob. XIII**) .» De hac et Joannes ait: «Quia singulae portae ejus erant ex singulis margaritis, et platea civitatis aurum mundum, tanquam vitrum perlucidum (**Apoc. XXI**).» De qua etiam mox adjecit: «Quia non eget sole, neque luna; sed claritas Dei illuminabit eam, et lucerna ejus est agnus (**Ibid.**).» Ibi praeterea natura humana, quae vitiata fuerat, cunctis passionum squaloribus defaecata tripudiat, et azyma facta, in suae puritatis atque sinceritatis munditia perseverat. Cum spiritu siquidem, et caro spiritualis facta, concordat; ac totus homo sui Conditoris arbitrio in nullo penitus dissonat. Tunc impletur quod sponsae sponsus eloquitur: «Veni, sponsa mea, tempus putationis advenit (**Cant. II**).» Surculus enim cum putatur, remanente quod utile est, abscinditur quod superfluum est. Sic ex humana natura manet quidem omne quod Conditor fecit; tollitur autem quod diabolus addidit. Illic arcana singulorum patent oculis omnium. Illic omnium mentes in mutui amoris unione conflatae, nulla invicem varietate dissentiunt; sed in communi voluntatis studio omnes unanimiter foederantur. Apud nos, cum una festivitas colitur, altera non habetur; illic autem omnium solemnitatum semper est coacervata laetitia, quia illi praesentes assistunt, qui solemnitatum sunt procul dubio causa. Deest illic ignorantia, deest impossibilitas; quia

in **786** Sapientia, cui uniti sunt, cuncta sciunt; in Omnipotente omnia possunt. Illic revelata facie contuebimur, quomodo Pater ineffabiliter Filium gignat, quomodo Spiritus sanctus ex utroque procedat. Illic videbimus quomodo is, qui nusquam deest, non per partes, sed totus ubique est, quomodo etiam fieri possit, ut et intendat singulis tanquam vacet ab universis; intendat universis tanquam vacet a singulis; quomodo is, qui coelestibus praeeminet, abyssi fundamenta sustentet; qui mundi intima penetrat, quomodo exteriora cuncta circumdat. Illic odoris suavis cunctorum excedit vires aromatum, omnem superat fragrantiam pigmentorum. Illic beatorum aures harmonicae dulcedinis organa melodia permulcent. Illic pratis jucunda satis amoenitate vernantibus, candentia lilia nunquam decidunt, rosaeque purpureae cum croceis floribus non marcescunt. Et certe de illa coelestis Hierusalem beatitudine sempiterna incomparabiliter plus est in re quam mens possit humana concipere; plus mente concipitur quam ullis sermonibus explicetur. Quid ergo plura de illis beatorum civium gaudiis eloquar? Quandoquidem eorum felicissimae voluntati cuncta prorsus elementa deserviunt, et cuncta ad eorum nutum, omnia ad eorum vertuntur arbitrium. Vera quippe est sententia illa qua dicitur: «Omnia quaecunque voluit Dominus, fecit in coelo et in terra; in mari et in omnibus abyssis (**Psal. CXXXIV**).» Et quod de capite dicitur, de membris quoque illius dignum est ut credatur. His te gaudiis, venerabilis soror, Deus omnipotens introducat, ipseque tibi sit praemium, cum assumit, qui factus est pretium, cum redemit. Commenda me Moysi, et Aaron ducibus tuis, sanctis videlicet Vitali et Rodulpho presbyteris; qui videlicet noverint, quia idcirco, contra morem epistolae,

titulos inseruimus, ut inelinati atque proluxi styli duplex fastidium levaremus.

Sit nomen Domini benedictum.